

KLAGANDE

Gusab Stainless AB, Box 305, 595 23 MJÖLBY

MOTPART

Länsstyrelsen i Östergötlands län, 581 86 LINKÖPING

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut den 24 oktober 2003, dnr 555-18813-03,
se bilaga 1

SAKEN

Förbud enligt 26 kap. 22 § 3 st. miljöbalken att överlåta del av fastighet

DOMSLUT

Miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDE M.M.

Gusab Stainless AB (nedan bolaget) har yrkat att Miljödomstolen, med ändring av Länsstyrelsens beslut, upphäver överlåtelseförbudet.

Till stöd för överklagandet har bolaget anfört följande.

Länsstyrelsen lämnade i beslut den 9 september 1992 bolaget tillstånd enligt miljöskyddslagen till dåvarande och då planerad verksamhet intill en produktion av högst 6 000 ton metalltråd per år vid bolagets anläggning på fastigheten Spångsholm 1:9 i Mjölby kommun. För verksamheten föreskrevs ett antal villkor varav ett med innebörden att bolaget i god tid innan den samlade verksamheten avslutas skall anmäla detta till tillsynsmyndigheten (villkor 10). Bolaget anmälde den 10 februari 2003 att verksamheten skulle komma att avslutas den 1 augusti 2003. Med anledning av bolagets anmälan förelade Länsstyrelsen i beslut den 16 september 2003 bolaget att vidta vissa städåtgärder

och utföra vissa undersökningar. Länsstyrelsen förbjöd därvid bolaget att överlåta en del av fastigheten tills undersökningarna utförts och förenade förbudet med ett vite om sex miljoner kronor. Bolaget begärde att Länsstyrelsen skulle ompröva beslutet dels i fråga om överlåtelseförbudet, dels i fråga om vissa undersökningskrav. Länsstyrelsen ändrade därefter beslutet den 16 september 2003 och ersatte det med det överklagade beslutet. När det gäller överlåtelseförbudet beaktade dock Länsstyrelsen inte bolagets begäran (utom vad avsåg vitesbestämmelsen). Bolaget vidhåller att överlåtelseförbudet skall upphävas.

Som skäl för att upphäva förbudet anför bolaget bl.a. följande.

Av miljöbalkens förarbeten framgår att avsikten med ett överlåtelseförbud skall vara att undvika ansvarsflykt samt att förbud inte skall tillgripas om detta kan uppnås på ett annat lindrigare sätt. Bestämmelsen skall alltså tillämpas restriktivt.

Bolagets produktion i Spångsholm har numera upphört. Beslutet att upphöra med produktion på Spångsholm är fattat på marknadsmässiga och kommersiella grunder och kan inte tolkas som att bolaget skulle ha för avsikt att fly från sina förpliktelser enligt miljöbalken. Bolaget har heller inte på annat sätt givit uttryck för någon sådan avsikt. Tvärtom har bolaget vid ett flertal tillfällen (skriftligen och muntligen) förklarat sin avsikt att ta sitt ansvar enligt miljöbalken. Bolaget är vidare ett helägt dotterbolag till Sandvik AB (moderbolaget). Moderbolaget har förklarat sig berett att vid behov ta ansvar för de föroreningar som dess dotterbolag har orsakat på den aktuella fastigheten. Enligt bolagets uppfattning föreligger därför ingen risk för ansvarsflykt och överlåtelseförbudet utgör därför en mycket mer ingripande tillsynsåtgärd än vad som är motiverat i detta fall.

När bolaget, genom moderbolaget, anmälde att verksamheten skulle komma att avslutas föreslogs att ett antal städåtgärder skulle vidtas i samband med avslutningen. Under hösten 2002 hade diskussioner mellan bolaget, moderbolaget och Länsstyrelsen förts rörande eventuella skyddsåtgärder vid en på fastigheten belägen avslutad deponi. Moderbolaget angav därför i anmälan att, oberoende av vad som sker med bolagets verksamhet, kommer moderbolaget att ta det rättsliga ansvaret för deponin. Den 13 augusti 2003 beredde Länsstyrelsen bolaget tillfälle att lämna synpunkter på ett förslag till beslut om

föreläggande med anledning av bolagets anmälan. Förslaget innehöll krav som i huvudsak överensstämde med bolagets ovan nämnda förslag. Härutöver föreskrevs undersökningar kopplade till den ovan nämnda deponin, sediment i Svartån och byggnader m.m. på den aktuella fastigheten. Förslaget innehöll också ett överlåtelseförbud förenat med vite. Bolaget och moderbolaget (genom det helägda dotterbolaget AB Sandvik Materials Technology) yttrade sig gemensamt över förslaget den 5 september 2003 och anförde följande i fråga om överlåtelseförbudet.

”Det finns återigen anledning att framhålla att ansvaret för de förorenade markområden som lokaliserats inom fastigheten inklusive eventuella ytterligare föroreningar i byggnader m.m. och de rättsliga förpliktelser som enligt miljöbalken följer med dessa kommer att tas av Sandvik. Det ligger helt i Sandviks intresse att tillse att dessa aktuella miljöproblem blir lösta på bästa möjliga sätt från allmän miljösynpunkt. I sammanhanget kan också nämnas att Sandvik verkar för att så snart som möjligt hyra ut lokalerna inom fastigheten till externa intressenter. I samarbete med Mjölby och Linköpings kommuner drivs ett arbete med syftet att återskapa arbetstillfällen i Spångsholm. Det är därför viktigt att de eventuella miljöproblem som kan lokaliseras till byggnaderna får en snabb lösning för att därigenom underlätta arbetsmarknadsutvecklingen i området.

Mot bakgrund av att Sandvik helt saknar intresse av att fransäga sig sitt ansvar enligt miljöbalken, kan dock ifrågasättas huruvida ett överlåtelseförbud är nödvändigt. För det fall att Sandvik skulle hitta en köpare av fastigheten, som är beredd att starta ny verksamhet på densamma, vore det olyckligt om en sådan affär inte kunde genomföras på grund av överlåtelseförbudet.”

Länsstyrelsens beslutsmotivering indikerar enligt bolagets uppfattning att Länsstyrelsen inte befarar ansvarsflykt. Motiveringen är i stället utformad så att det framstår som om överlåtelseförbudet närmast har föreskrivits för att underlätta för bolaget att genomföra de undersökningar och vidta de åtgärder som föreskrivs i det överklagade beslutet (”undersökningar och eventuella åtgärder bedöms kunna försvåras”). Bolagets skyldighet att vidta dessa åtgärder och utföra undersökningarna påverkas dock inte av att fastigheten överläts. Bolaget har därför inget intresse av att medverka till en överlåtelse som medför att bolaget inte kan fullgöra sina förpliktelser. Det ligger således i bolagets intresse att förbehålla sig rätten att slutföra undersökningarna och vidta eventuella åtgärder vid en överlåtelse. Detta gäller givetvis också om bolaget skulle välja att hyra ut fastigheten (vilket skulle vara tillåtet även om fastigheten inte skulle få överlåtas). Skulle bolaget mot förmodan underlåta att förbehålla sig en sådan rätt får Länsstyrelsen enligt 28 kap.

5 § miljöbalken besluta om tillträde för undersökningar och eventuella efterbehandlingsåtgärder.

Den motivering som Länsstyrelsen anger i fråga om deponin indikerar att överlåtelseförbudet möjligen också kan vara betingat av ett önskemål om att underlätta tillsynen ("vanskligt att snabbt hitta rätt adressat"). Eftersom bolaget (och moderbolaget) har uppgivit att man kommer att ta ansvar för sina förpliktelser enligt miljöbalken kan det enligt bolagets uppfattning knappast bli svårt att hitta rätt adressat för eventuella krav på åtgärder. Bolaget anser dock att även om Länsstyrelsens tillsyn mot förmodan skulle försvåras vid en överlåtelse, är detta inte ett tillräckligt skäl för en så ingripande åtgärd som ett överlåtelseförbud.

Sammanfattningsvis är de skäl som Länsstyrelsen anger för att belägga den aktuella fastigheten med överlåtelseförbud så allmänt hållna att det är svårt att föreställa sig en situation där Länsstyrelsen anser att en fastighet som är föremål för krav på undersökningar enligt 26 kap. 22 § första stycket miljöbalken inte kan beläggas med överlåtelseförbud. En sådan tillämpning av 26 kap. 22 § tredje stycket miljöbalken är, som framgår av ovan nämnda förarbetsuttalande, inte alls förenlig med lagstiftarens avsikt. Bolaget anser att det finns överväldigande skäl för att bifalla bolagets överklagande.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har motsatt sig bolagets yrkande och anfört följande.

Diskussioner om den på bolagets fastighet belägna äldre avfallsdeponin har pågått sedan början på 1990-talet. Bolaget har också låtit utföra flera undersökningar som en del i det prövotidsuppdrag som finns för deponin i beslutet den 9 september 1992 enligt miljöskyddslagen. Bolaget och Länsstyrelsen har inte haft samma åsikt om vilket kunskapsunderlag som fordras för att avgöra vilka åtgärder som behövs eller om deponins påverkan på människors hälsa och miljön. Flera av Länsstyrelsens tidigare beslut angående deponin har överklagats av bolaget.

Bolaget har, med moderbolaget Sandvik bakom sig, hävdat att det inte finns någon risk att bolaget skall undandra sig sitt miljörättsliga ansvar. Detta ansvar har dock inte preciserats. Därför föreligger risk för olika tolkningar om innebörden och omfattningen av

ansvaret. Länsstyrelsen håller för troligt att bolaget kommer att ta sin formella del av ansvaret men befarar att det formella ansvaret vid en överlåtelse kan splittras på flera olika personer (juridiska eller fysiska) som under olika tider har varit eller är ansvariga för förvaring av avfallet.

Koncessionsnämnden har i beslut den 12 maj 1993 (Nr B 58/93, dnr 238-369-92) angett att den tidigare deponeringen hade sådant samband med trådtillverkningen att eventuella förpliktelser med anledning av denna övergått på senare utövare av verksamheten, alltså till Gusab Stainless AB. Deponin kan också ses som ett så kallat förvaringsfall och även i den aspekten har bolaget som fastighetsägare ett miljörättsligt ansvar. Således är bolaget formellt sett rätt adressat för föreläggande om undersökningar och efterbehandling både som verksamhetsutövare och fastighetsägare. Vad Länsstyrelsen förstår kan detta formella ansvar inte direkt överföras på moderbolaget. Då bolagets verksamhet nu avvecklas ser Länsstyrelsen det som mycket angeläget att undersökningar och eventuell efterbehandling av deponin fullföljs innan ansvarsbilden kompliceras av att verksamheten inte längre har lika tydligt samband med deponin, av fastighetsöverlåtelser som blandar in nya fastighetsägare med ansvar för förvaringsfallet eller av överlåtelse/avveckling av bolaget.

Länsstyrelsen anser det därför vara befogat att förbjuda bolaget att överlåta fastigheten till dess att förelagda utredningar om avfallsdeponin visat vilka åtgärder som kan vara tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga att genomföra i förhållande till vad som är miljömässigt befogat samt de förorenade sedimentens yta och volym avgränsats och tekniska och ekonomiska förutsättningar att minimera deras miljöpåverkan utretts.

Gusab Stainless AB har vidhållit sin talan och anfört följande.

När det gäller bolagets miljörättsliga ansvar för den aktuella deponin tycks Länsstyrelsens inställning i denna del vara kopplad till den omständigheten att förvaring av avfall utgör en pågående miljöfarlig verksamhet för vilken fastighetsägaren normalt bär ansvaret. Bolaget kan inte undgå ett eventuellt ansvar för att avhjälpa föroreningar som orsakats av den verksamhet som bolaget har bedrivit (inklusive förvaringsverksamheten)

genom att överlåta den aktuella fastigheten. I denna del föreligger alltså ingen möjlighet till ansvarsflykt.

Ansaret för att vidta förebyggande åtgärder för att hindra att förvaringsverksamheten i framtiden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön vilar på den som utövar denna verksamhet. Som nämnts ovan anses normalt ägaren till den fastighet där förvaringen sker vara verksamhetsutövare. En överlåtelse av fastigheten skulle således kunna innebära att den nye fastighetsägaren övertar ansaret för förebyggande åtgärder. Att överlåta ansaret för förebyggande åtgärder för en framtida verksamhet på någon annan är emellertid inte att likställa med ansvarsflykt. Risk för ansvarsflykt föreligger endast om det finns en risk för att ingen kan ta ansaret för den aktuella deponin. En sådan situation skulle kunna uppstå om fastigheten skulle överlåtas till en köpare som inte har praktiska eller ekonomiska möjligheter att vidta eventuella skyddsåtgärder för den framtida verksamheten. Bolaget har inte för avsikt att medverka till någon sådan överlåtelse (Bolagets verksamhetsutövaransvar kvarstår dessutom oförändrat enligt vad som angivits ovan). Länsstyrelsen har heller inte givit uttryck för någon misstanke om att bolaget skulle ha sådana avsikter.

När det gäller risken för olika tolkningar i fråga om ansarets omfattning anser bolaget att denna inte kan utgöra skäl för att belägga en fastighet med överlåtelseförbud. Skälet härtill är att en sådan risk alltid finns innan lagkraftvunnet beslut om ansarets omfattning (eller överenskommelse därom) föreligger. Bolaget har ett berättigat intresse av att få denna fråga prövad i den ordning som lagstiftningen föreskriver. Bestämmandet av ansarets omfattning har heller ingen koppling till risken för ansvarsflykt eftersom det inte är möjligt att fastställa ansarets omfattning innan den som skall bära detta ansvar har identifierats.

Länsstyrelsen ifrågasätter också om bolagets ansvar kan överföras till Sandvik AB (moderbolaget). Bolaget har aldrig påstått att detta skulle vara möjligt. Moderbolagets roll i diskussionerna med Länsstyrelsen har varit att assistera bolaget med miljökompetens och klargöra att den koncern vari bolaget ingår har för avsikt att ta sitt miljörättsliga ansvar. Det sistnämnda innebär bl.a. att moderbolaget inte har för avsikt att likvidera bola-

get inom överskådlig tid. Bolaget anser att moderbolagets stöd och engagemang visar att någon risk för ansvarsflykt inte föreligger.

DOMSKÄL

Tillämplig lagstiftning

Av 2 kap. 1 § miljöbalken framgår bl.a. att vid tillsyn enligt balken är alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skyldiga att visa att de förpliktelser som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. iakttas. Av 2 kap. 3 § framgår att denne skall utföra de skyddsåtgärder, iakttå de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Enligt 2 kap. 7 § gäller kraven på hänsyn i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid den bedömningen skall särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken ansvarar alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att miljöbalkens kravregler skall efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Enligt 26 kap. 21 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet förelägga den som bedriver verksamhet att lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd. Av förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45 Del 2 s. 283) framgår bl.a. att avsikten med ett överlåtelseförbud av

det som undersökningen avser är att undvika ansvarsflykt. Kan detta uppnås på ett annat lindrigare sätt skall förbud inte tillgripas. Ett överlåtelseförbud skall vara klart avgränsat i tiden.

Av 28 kap. 5 § miljöbalken framgår att Länsstyrelsen får besluta om tillträde under viss tid till en fastighet, en byggnad eller en anläggning om någon annan än den som äger eller innehar den är skyldig att där efterbehandla förorenade områden eller göra undersökningar för sådan efterbehandling. Av 6 § följer att sådana åtgärder skall utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

Länsstyrelsens handläggning och utredningsunderlag

Länsstyrelsen lämnade i beslut den 9 september 1992 Gusab Stainless AB tillstånd till ytbehandlingsverksamhet vid bolagets anläggning inom fastigheten Spångsholm 1:9 i Mjölby kommun. Länsstyrelsen uppsköt samtidigt tills vidare bl.a. det slutliga avgörandet av vilka villkor som skulle gälla för att begränsa omgivningspåverkan från den på fastigheten belägna äldre avfallsdeponin. Av Länsstyrelsens bedömning i beslutet (s.14) framgår bl.a. följande. Fastigheten Spångsholm 1:9 är belägen längs och i omedelbar anslutning till Svartån. Utredningar har visat att det på industrifastigheten har tippats bland annat metallhaltigt avfall, Huvuddelen av avfallet dumpades sannolikt under senare hälften av 1940-talet och första hälften av 1950-talet, Avfallsdeponeringen har tillgått så att avfallet har tippats i strandbrinken och därmed kommit att tjäna som underlag för en utfyllnad av industritomten mot ån. Deponeringen uppges ha avslutats före år 1965. Genom senare byggnation är en del av utfyllnaden i dag underlag för en del av fabriksbyggnaden medan resten tjänar som fabriksplan. --- Genom byggnation och övrig användning utgör avfallsdeponin numera en förutsättning för den på fastigheten bedrivna verksamheten och med hänsyn härtill anser Länsstyrelsen att deponin bör omfattas av och regleras i det förnyade tillståndet för hela verksamheten. Efter överklagande uttalade Koncessionsnämnden i beslut den 12 maj 1993 att den tidigare deponeringen hade sådant samband med trådtillverkningen att eventuella förpliktelser med anledning av denna övergått på senare utövare av verksamheten. Detta samband innebär också att frågan bör regleras i tillståndsbeslutet. Koncessionsnämnden avslög därvid bolagets yrkande att prövotidsförordnandet i denna del skulle upphävas.

AB Sandvik Materials Technology (Sandvik) anmälde den 12 februari 2003 till Länsstyrelsen att bolaget avsåg avsluta verksamheten på fastigheten Spångsholm 1:9 den 1 augusti 2003. När det gällde åtgärder med anledning av den på fastigheten belägna äldre avslutade avfallsdeponin uppgav bolaget följande. Bolaget framhöll att ansvar för deponin och de rättsliga förpliktelser som enligt miljöbalken följer med denna kommer att tas och detta oberoende av att Gusab:s tråddragningsverksamhet så småningom kommer att upphöra. Vad därefter gäller frågan om åtgärder på deponin anser Sandvik att några omedelbara sådana inte är nödvändiga. Skälet härtill är att genomförda utredningar och de senaste årens miljökontroll visar att deponins påverkan på omgivande miljö är begränsad. Sandvik föreslår därför att kontrollen fortsätter att bedrivas enligt gällande kontrollprogram som godkänts av Länsstyrelsen den 20 april 2000. Av kontrollprogrammet framgår att utvärdering av kontrollen skall göras vid utgången av 2005. Sandvik föreslår att frågan om behov av fysiska efterbehandlingsåtgärder och fortsatt kontroll utvärderas i samband med utvärderingen av kontrollen. Givetvis bör denna utvärdering ske i samråd med Länsstyrelsen.

Med anledning av Sandviks anmälan om verksamhetens upphörande har Länsstyrelsen i det överklagade beslutet förelagt Gusab Stainless AB att vidta ett antal specificerade åtgärder. Samtidigt förbjöds bolaget att överlåta den del av fastigheten Spångsholm 1:9 som ligger norr om väg 969 tills undersökningar enligt punkterna 2, 6, 7 och 8 i föreläggandet har slutförts. Som motiv för överlåtelseförbudet har Länsstyrelsen angett att undersökningar och eventuella åtgärder bedöms kunna försvåras betydligt om fastigheten överlåts och nya verksamheter etableras. Med anledning av att bolaget försäkrat att det inte finns någon risk för att bolaget skall undandra sig sitt miljörettsliga ansvar har Länsstyrelsen ansett att överlåtelseförbudet inte behöver förenas med vite.

Miljöödomstolens bedömning

Bolaget har i överklagandeskriften uppgett att produktionen i Spångsholm numera har upphört. Beslutet härom är enligt bolaget fattat på marknadsmässiga och kommersiella grunder och kan inte tolkas som att bolaget skulle ha för avsikt att fly från sina förpliktelser enligt miljöbalken. Bolaget är vidare ett helägt dotterbolag till Sandvik AB, som har förklarat sig berett att vid behov ta ansvar för de föroreningar som dess dotterbolag har orsakat på den aktuella fastigheten. Enligt bolagets uppfattning föreligger därför ing-

en risk för ansvarsflykt och överlåtelseförbudet utgör därför en mycket mer ingripande tillsynsåtgärd än vad som är motiverat i detta fall.

Miljödomstolen konstaterar inledningsvis att bolaget är lagfaren ägare till fastigheten Spångsholm 1:9 sedan den 18 januari 1984.

En tillsynsmyndighet som enligt 26 kap. 22 § miljöbalken vill ha upplysningar om och få undersökningar utförda i ett område, som eventuellt kan vara förorenat och därför kan behöva efterbehandlas, kan rikta ett sådant föreläggande mot kretsen av dem som är utredningsansvariga enligt 10 kap. 8 § miljöbalken (se B. Bengtsson m.fl. Miljöbalken. En kommentar. Del 1, s. 10:25). Av 10 kap. 8 § framgår att i frågor om ansvar för kostnader att utreda föroreningar inom ett sådant mark- eller vattenområde eller en sådan byggnad eller anläggning som avses i 1 § tillämpas 2-4 samt 6 och 7 §§. Ansvar för utredning och efterbehandling är uppdelat på två grupper, verksamhetsutövare och markägare. Man talar i det här sammanhanget om första resp. andra ansvarskretsen. Av 2 § framgår att ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader och anläggningar är i första hand den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare). Av 3 § framgår att om någon ansvarig ur den första kretsen inte finns tillgänglig eller inte kan bekosta de nödvändiga åtgärderna, kan tillsynsmyndigheten i stället vända sig emot den som äger eller har ägt det förorenade området i fråga. Enligt Länsstyrelsen kan deponin också ses som ett så kallat förvaringsfall och att bolaget även i egenskap av fastighetsägare har ett miljörättsligt ansvar.

Miljödomstolen finner att bolaget får anses vara rätt adressat för det i målet aktuella utredningsföreläggandet. Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken får ett beslut om undersökning förenas med ett överlåtelseförbud av berörd fastighet till dess undersökningen är slutförd.

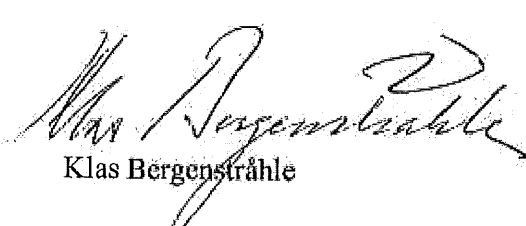
Fråga är då om Länsstyrelsen har haft tillräckliga skäl för att meddela det ifrågasatta överlåtelseförbudet för Gusab Stainless AB.

Det av Länsstyrelsen meddelade utredningsföreläggandet är i nu aktuella punkter mycket omfattande och får under undersökningstiden anses kräva en oinskränkt tillgång till såväl byggnader och anläggningar tillhörande industriverksamheten som förorenade områden i övrigt inom fastigheten. Av handlingarna i målet framgår dessutom att avfall har tippats i strandbrinken och därmed kommit att tjäna som underlag för en utfyllnad av industritomten mot Svartån. Genom senare byggnation är en del av utfyllnaden i dag underlag för en del av fabriksbyggnaden medan resten tjänar som fabriksplan.

Överlåtelseförbudet har tillkommit i syfte att förhindra att t.ex. en fastighetsägare kan komma att undandra sig sina skyldigheter genom att överlåta fastigheten. Bolaget är i dag både verksamhetsutövare och ägare av fastigheten på vilken verksamheten bedrivs. Undersökningsskyldigheten åvilar i första hand verksamhetsutövaren och i andra hand fastighetsägaren. Även om undersökningsskyldigheten vid en försäljning av fastigheten kvarstår hos bolaget i dess egenskap av verksamhetsutövare, anser Miljödomstolen att en eventuell fastighetsöverlåtelse i det här fallet kan komma att avsevärt försvåra bolagets möjligheter att vidta alla de nödvändiga åtgärder som krävs för att uppfylla utredningsföreläggandet. Med hänsyn härtill och vad i övrigt framkommit i målet finner Miljödomstolen att Länsstyrelsen har haft tillräckligt skäl för sitt beslut om överlåtelseförbud av berörd del av fastigheten. Att moderbolaget genom det helägda dotterbolaget AB Sandvik Materials Technology har uppgett sig ta ett ansvar för de föroreningar som dess dotterbolag har orsakat på fastigheten, genom att exempelvis utfästa sig att inte likvidera bolaget inom överskådlig tid, är inte en omständighet som i sig kan tillmätas någon avgörande betydelse vid prövningen. Överklagandet skall därför avslås och Länsstyrelsens beslut stå fast.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (prövningstillstånd krävs)

Överklagande senast den 2 april 2004.

Klas Bergenstråhle

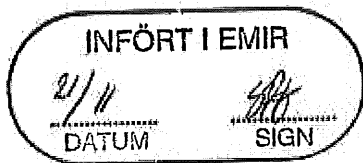
Bertil Varenius

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND
Miljövårdsenheten

BESLUT
2003-10-24
dk

sid 1 (7)
555-18813-03
0586-106

Gusab Stainless AB
Box 305
595 23 MJÖLBY

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Miljödomstolen

Inr 2003-12-04

Akt. M 3260,03

Aktbil. 3 rot. 10

Anmälan om avslutande av industriverksamheten vid Gusab Stainless AB på fastigheten Spångsholm 1:9 i Mjölby kommun

ÄRENDE

Gusab Stainless AB har genom sitt moderbolag AB Sandvik Materials Technology anmält till Länsstyrelsen att verksamheten på fastigheten Spångsholm 1:9 i Mjölby kommun kommer att avslutas. Bolaget har begärt ändringar av det beslut som Länsstyrelsen fattade 2003-09-16. Länsstyrelsen meddelar följande beslut, som ersätter det tidigare beslutet.

BESLUT

Med stöd av 26 kapitlet 9, 21, 22 och 26 §§ samt 2 kapitlet 3 och 8 §§ miljöbalken (1998:808) förelägger Länsstyrelsen Gusab Stainless AB (org. nr. 556012-1138) att i samband med anmäld avslutning av verksamheten på fastigheten Spångsholm 1:9 i Mjölby kommun vidta nedanstående åtgärder. Bolaget förbjuds med stöd av miljöbalken 26 kapitlet 22 § tredje stycket att överlåta den del av fastigheten Spångsholm 1:9 som ligger norr om väg 969 tills undersökningar enligt punkterna 2, 6, 7 och 8 nedan har slutförts. Detta beslut gäller omedelbart även om det överklagas.

1. Lokalerna ska senast 2004-03-31 vara tömda på alla emballage med kemiska produkter, avfall och farligt avfall. Likaledes ska cisterner med ammoniak, syror och andra produktionsrelaterade kemiska produkter vara tömda.
2. Byggnader, anläggningar och byggnadsmaterial ska senast 2004-03-31 vara undersökta och dokumenterade med avseende på;
  - a) föroreningar från de verksamheter som bedrivits i eller i anslutning till dem,
  - b) innehåll av farliga ämnen i byggnadsmaterial och
  - c) innehåll av farliga ämnen i maskiner och elektriska installationer.
3. Produktionsmaskiner, värmepannor med tillhörande oljecisterner och köldmedieanläggningar med innehåll av kemiska produkter och annan liknande utrustning som lämnas kvar ska vara väl uppmärkt och utrustad så att risk för förorening av luft, mark och vatten inte föreligger. Förvaring inomhus av flytande kemiska produkter ska ske i utrymmen med tätt underlag och helst utan golvbrunnar. Om golvbrunnar förekommer, ska

dessa förses med sådana anordningar att eventuellt läckage inte kan tillföras avloppssystemet. Eventuell förvaring utomhus ska ske på tät hårdgjord yta under tak.

Flytande kemiska produkter ska alltid förvaras inom invallat område. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst tio procent av övrig lagrad volym.

4. Avskiljningsmedierna i skrubber, stoftavskiljare och sprutbox ska senast 2004-03-31 vara omhändertagna och reningsanläggningarna rengjorda.
5. När åtgärd 1-4 är i det närmaste slutförda ska besiktning ske. Den ska utföras av opartisk sakkunnig besiktningsman enligt dagordning och tidpunkt, dock senast 2004-06-30, som Ni ska komma överens med tillsynsmyndigheten om i god tid.
6. Bolaget ska senast 2005-09-30, efter samråd med Länsstyrelsen, ha utrett de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att på ett långsiktigt beständigt sätt täta avfallsdeponins yta och leda bort det ytvatten som då erhålls.
7. Bolaget ska senast 2005-09-30 dels ha utrett de tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningarna för att gräva bort deponin och behandla, alternativt deponera, avfallet på en för sådant avfall godkänd deponi (befintlig eller nyanlagd), dels redovisa lämpliga behandlingsmetoder för avfallet. Omfattningen av utredningen ska bestämmas efter samråd mellan bolaget och Länsstyrelsen.
8. Senast 2005-09-30 ska förorenade sediment i Svartån vara avgränsade till yta och volym och de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att minimera miljöpåverkan från dessa ska vara utredda. Utredningen får begränsas till sediment utanför och nedströms fastigheten Spångsholm 1:9 och som har förorenats av på fastigheten bedriven verksamhet. Valet av parametrar som ska analyseras i sedimentproverna liksom övrig närmare utformning av undersökningarna ska beslutas efter samråd mellan bolaget och Länsstyrelsen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Länsstyrelsens beslut enligt miljöbalken kan överklagas till Miljödomstolen, se bilaga.

BAKGRUND

Gusab Stainless AB erhöll 1992-09-09 tillstånd enligt miljöskyddslagen (1969:387) till ytbehandlingsverksamhet och tillstånd för utökad produktion 1995-09-06. Efter överklagan kvarstod enligt Koncessionsnämndens beslut 1993-05-12 prövotidsförordnaderna för vattenutsläpp från produktionen samt påverkan från avfallsdeponin. Länsstyrelsen har ännu inte meddelat beslut i prövotidsfrågorna. Enligt villkor 10 i tillståndet ska bolaget i god tid innan den samlade verksamheten eventuellt avslutas anmäla detta till tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen träffade representanter för såväl Gusab som Sandviken vid ett möte 2002-11-05 då avvecklingen av tråddrageriverksamheten diskuterades. Även framtida ansvar för och eventuella åtgärder avseende avfallsdeponin diskuterades. Sandvik meddelade att ansvar och förpliktelser enligt miljöbalken för deponin kommer att tas av Sandviken oberoende av att tråddragningsverksamheten kommer att upphöra.

ANMÄLAN

Bolaget anmäler att verksamheten avses avslutas 2003-08-01. Bolaget föreslår åtgärder såsom omhändertagande av kemikalierester och avfall samt rengöring av lokaler och kvarvarande maskiner. En besiktning föreslås genomföras efter vidtagna åtgärder.

Beträffande deponin föreslår bolaget att kontroll enligt beslutat (Länsstyrelsen 2000-04-20) kontrollprogram fortsätter och att behov av eventuella efterbehandlingsåtgärder analyseras i samband med att kontrollen ska utvärderas 2005.

LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING

Industriverksamheten, utom förorenade områden

Länsstyrelsen delar bolagets uppfattning att städning efter industriverksamheten bör ske bland annat genom bortforsling av kemiska produkter, avfall och maskiner samt rengöring av lokaler och kvarvarande utrustning. Som bolaget och Länsstyrelsen kom överens om vid möte 2002-11-05 bör den föreskrivna periodiska besiktningen 2003 ersättas av en slutbesiktning då såväl industriverksamheten som förorenade områden besiktigas.

Förorenade områden

I samband med att bolagets verksamhet på fastigheten nu definitivt upphör ska nödvändiga åtgärder vidtas för att undvika alla föroreningsrisker och för att återställa platsen i ett ur miljösynpunkt tillfredsställande skick (se MB 2:8, jfr. direktiv 96/61/EG). För att ge underlag för beslut om sådana åtgärder bedömer Länsstyrelsen att undersökningar av föroreningssituationen i byggnader, anläggningar och sediment behöver utföras. När det gäller deponin behöver ytterligare undersökningar som klargör de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att minimera utläckage av föroreningar utföras för att kunna väga dessa mot fördelarna med att gräva ut och transportera bort avfallet. Undersökningar och eventuella åtgärder bedöms kunna försvåras betydligt om den berörda fastigheten överläts och nya verksamheter etablerats på fastigheten. Beslutets föreläggande om undersökningar behöver därför förenas med förbud att överlåta fastigheten innan undersökningarna är genomförda.

Länsstyrelsen erinrar också om att det för verksamhet på fastigheten finns ett gällande tillstånd* enligt miljöskyddslagen med villkor och provisoriska föreskrifter

* Länsstyrelsen 1992-09-09 dnr. 2410-2420-89, Koncessionsnämnden för miljöskydd 1993-05-12 dnr. 238-369-92, Länsstyrelsen 1995-09-06 dnr. 2410-3631-95

för såväl industriverksamheten som deponin på fastigheten. Där föreskrivs bland annat att *"På den mark som förorenats av tidigare avfallsdeponering får ytterligare schaktningsarbeten eller byggnation inte ske utan länsstyrelsens medgivande."*

Föroreningar i byggnader

Byggnader och anläggningar inom industrier som varit verksamma en längre tid är ofta så förorenade genom spill från processer, gaser, damning eller läckage från lagrade kemiska produkter att risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön kan föreligga. Risken för sådan skada accentueras betydligt när användningen av lokaler och anläggningar ändras eller nya verksamheter etableras i dem.

Med hänvisning till 2 kapitlet 3 och 8 §§ miljöbalken bedömer Länsstyrelsen därför att den rengöring av fabrikslokaler och biutrymmen som bolaget föreslår bör kompletteras med en noggrann inventering av vilka verksamheter som förekommit i lokalerna och undersökningar med provtagningar för att verifiera att det inte finns några föroreningar kvar i byggnadsmaterial med mera.

Ledningsnät, golvbrunnar, vattenlås, oljeavskiljare, slamavskiljare, pumpgropar och dylikt där föroreningar kan ha ansamlats bör speciellt uppmärksammas liksom att spill från cisterner och tillhörande anläggningar kan ha förorenat områden i anslutning till dem. I inventeringen bör det även utredas om det finns byggnadsmaterial med farligt innehåll, till exempel PCB, asbest, kvicksilver eller andra tungmetaller, i lokalerna eller om sådana ämnen finns i maskiner eller elektriska installationer.

För bedömning av föroreningar i byggnader och anläggningar krävs breda kunskaper om olika typer av föroreningar och deras spridningsförutsättningar utifrån byggnadskonstruktioner och material. Det är därför viktigt att den besiktningsman som ska anlitas enligt föreläggandets punkt 5 är väl kvalificerad och har dokumenterad erfarenhet av att bedöma föroreningar i byggnader.

Länsstyrelsen förutsätter att bolaget vid rengöringen av lokaler och biutrymmen vidtar sådana försiktighetsmått att inte rengöringen medför ökad risk för spridning eller exponering av föroreningar.

Deponin

De undersökningar av fastighetens deponi som utförts visar att den är mycket kraftigt förorenad av tungmetallerna bly, koppar och zink. Någon analys av PAH:er, klorerade lösningsmedel eller andra organiska föroreningar som är vanligt förekommande i industrisammanhang har inte gjorts.

Deponin har en mycket olycklig placering med avfall ut i Svartån och undersökningar visar att åns vatten strömmar tämligen obehindrat in och ut ur massorna. De lakförsök som utförts på avfallet visar att en stor andel av föroreningarna är lakbara och att spridningen av tungmetaller från området kan förväntas öka kraftigt om pH-värdet i deponin skulle sjunka.

Med hänsyn till den mycket stora föroreningspotentialen och den kraftiga vatten-genomströmningen i avfallet anser Länsstyrelsen att det är angeläget att åtgärder utförs för att minimera föroreningsrisken nu och i framtiden.

Att endast fortsätta med kontroll av deponin enligt bolagets yrkande i anmälan bedömer Länsstyrelsen som otillräckligt. Undersökningar och eventuella åtgärder bedöms kunna försvåras betydligt om den berörda fastigheten överläts och nya verksamheter etablerats på fastigheten. Dels för att åtgärderna kan försvåras av nya verksamheter i området som bolaget inte längre har rådighet över, dels för att det kan vara vanskligt att snabbt hitta rätt adressat för krav på åtgärder om kontrollen visar att sådana behöver sättas in akut. Nya verksamheter och eventuellt nya fastighetsägare betyder också att bolaget inte längre kommer att ha samma kontroll och rådighet över markanvändningen och vilka åtgärder som vidtas som hittills.

På grund av deponins mycket olämpliga placering med avfall ut i Svartån och åvatten som strömmar genom den bedöms en borttransport av avfallet som den miljömässigt bästa lösningen. Alternativt kan avfallet kapslas in på plats genom att deponin tätas mot inträngande vatten från sidorna och uppifrån. För att väga skäligheten av dessa åtgärder mot varandra behövs dock mer underlag om kostnader och tekniska förutsättningar för att gräva bort avfallet. Bolaget har efter föreläggande från Länsstyrelsen tidigare redovisat tekniska och ekonomiska förutsättningar att täta deponin ut mot Svartån och därigenom förhindra att vatten från ån strömmar genom avfallet. Med hänvisning till att den pågående verksamheten på fastigheten skulle försvåras av ett tätskikt över fastigheten har bolaget dock inte genomfört någon utredning av förutsättningarna för tätning av deponins överyta och bortledning av det ytvatten som då bildas.

Föroreningar i sediment

I de undersökningar som genomförts har även sedimenten i Svartån i anslutning till deponin visats vara mycket kraftigt förorenade av tungmetaller med halter av bly upp till 50 800 mg/kg, zink upp till 14 000 mg/kg och koppar upp till 2 600 mg/kg. Någon analys av PAH:er, klorerade lösningsmedel eller andra organiska föroreningar som är vanligt förekommande i industrisammanhang har inte gjorts. Någon avgränsning av föroreningarnas utbredning eller volymen av förorenade sediment har heller inte gjorts. Dessa uppgifter bedöms som nödvändiga för att ta ställning till behovet av åtgärder och val av åtgärdsteknik.

KOMMUNIKATION

Beslutet har kommunicerats med bolaget som via AB Sandvik Materials Technology lämnat följande synpunkter. Sandvik har inget särskilt att anföra mot punkterna 1-5 i Länsstyrelsens förslag men motsätter sig punkt 6-8. Bolaget ifrågasätter huruvida ett överlåtelseförbud för fastigheten är nödvändigt eftersom Sandvik helt saknar intresse att frånsäga sig sitt ansvar enligt miljöbalken.

Länsstyrelsen delar inte till fullo nämnda utrednings (Miljöteknik,

P.E. och B.C. , "Kompletterande undersökning av nedlagd industrieponi", 1997) bedömning att nuvarande miljöbelastning är ringa. Tillräckligt med under-

lagsmaterial för att bedöma om det finns tekniska möjligheter som, i förhållande till den minskning av miljöbelastningen som de kan medföra, är ekonomiskt skäligen att genomföra saknas.

Länsstyrelsen har full förståelse för att bolaget inte anser sig vara ansvarigt för förorenade sediment i hela Svartån. Utredningsuppdraget i punkt 8 har därför preciserats till att gälla sediment i Svartån utanför och nedströms bolagets fastighet och som har förorenats av på fastigheten bedriven verksamhet. Trots bolagets försäkran att ta sitt ansvar för förorenade områden bedömer Länsstyrelsen att ett överlåtelseförbud är motiverat med anledning av att nya verksamheter på platsen, nya ägare/hyresgäster liksom oklara ansvarsavtal väsentligt kan försvåra och försena de undersökningar som anses nödvändiga. Länsstyrelsen anser dock att den del av fastigheten som ligger söder om väg 969 kan undantas från förbudet eftersom marken inte bedöms vara förorenad av industriverksamhet där.

ÄNDRING AV TIDIGARE BESLUT

Bolagets begäran om ändringar

Efter ett möte mellan Gusab Stainless AB, AB Sandvik Materials Technology och Länsstyrelsen 2003-10-06 har bolaget begärt ändringar i Länsstyrelsens beslut daterat 2003-09-16. Bolaget anser med anledning av att *"det inte finns någon risk att Sandvik kommer att undandra sig sitt miljörättsliga ansvar"* att överlåtelseförbudet för fastigheten, tillsammans med vitet, bör utgå. Bolaget önskar förlängd tid för att genomföra föreläggandena i punkt 6, till 2004-12-31 istället för 2004-09-30, och punkt 7, till 2005-09-30 istället för 2004-09-30. Punkt 6 vill bolaget komplettera med att utredningarna ska ske efter samråd med Länsstyrelsen. Punkt 7 anser bolaget ska förändras så att även de miljömässiga förutsättningar att gräva bort deponin och behandla avfallet ska utredas. Vidare anser bolaget att lämpliga behandlingsmetoder ska redovisas och att vilka de är ska bestämmas genom samråd med Länsstyrelsen. Punkt 8 föreslår bolaget följande lydelse av; *"Bolaget skall senast den 30 september 2004 ha utrett förutsättningarna för att i anslutning till Bolagets verksamhet genomföra en sedimentundersökning i Svartån för att fastställa sambandet mellan Bolagets verksamhet och förorenade sediment. Om utredningens resultat visar att en sådan sedimentundersökning kan genomföras bör omfattningen av denna bestämmas genom samråd mellan Länsstyrelsen och Bolaget."*

Länsstyrelsens motiv till förändringarna av beslutet

Med anledning av att bolaget försäkrat att det inte finns någon risk för att bolaget ska undandra sig sitt miljörättsliga ansvar anser Länsstyrelsen inte längre att förbudet att överlåta aktuell fastighet innan undersökningarna är slutförda behöver förenas med vite.

Länsstyrelsens avsikt är att sätta rimliga tidsramar för de utredningar som föreläggs. Då bolaget anser att de tidigare beslutade tiderna är otillräckliga är Länsstyrelsen beredd att tillmötesgå bolaget och förlänga dem med ett år. Eftersom resultat från alla utredningarna behövs innan vidare bedömningar kan göras anser Länsstyrelsen att tidsramarna för punkt 6-8 ska vara de samma. Länsstyrelsen har inget emot att det närmare innehållet av utredningarna enligt

punkt 6 och 7 avgörs efter samråd med Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen delar däremot inte bolagets tveksamheter beträffande sambandet mellan bolagets verksamhet och förorenade sediment i Svartån och möjligheterna att undersöka sedimenten. Länsstyrelsen kan dock medge ytterligare ett år för att utföra dessa undersökningar och är beredd att avgöra den närmare utformningen av undersökningarna liksom valet av analysparametrar för sedimentproven efter samråd med bolaget.

I detta beslut har förutom undertecknade även chefsjurist Bo Hultström och byrådirektör Ola Sundin deltagit.

Jan Hällgren
Miljövårdsdirektör

Sofie Palmquist
Byrådirektör

Bilaga
Hur man överklagar

akten (industridossier)

Kopia
AB Sandvik Materials Technology, att.
Miljönämnden i Mjölby kommun
Byggnads- och räddningsnämnden i Mjölby kommun